

MAI 1989. STOPAREA PROCESULUI DE MODERNIZARE A TEHNICII MILITARE ROMÂNESTI

Maior drd. PETRE OPRIS

În urma cu 16 ani, o carte publicată în Statele Unite ale Americii provoca un adevărat soc în Occident și multă, foarte multă îngrijorare la București. Autorul scandalului mediatic nu era nimeni altul decât Ion Mihai Pacepa¹, fost general de Securitate, fost adjunct al șefului Departamentului de Informații Externe și unul dintre principalii consilieri ai lui Nicolae Ceaușescu până în vara anului 1978, când "a defectat" fugind în S.U.A.

Dincolo de aspectul propagandistic anticeausist al volumului *"Orizonturi rosii. Cronica unui șef al spionajului comunist"*, semnat în mod cel puțin ciudat *"Lieutenant General Ion Mihai Pacepa"* – existând o contradicție, de exemplu, între folosirea gradului militar (și, implicit, asumarea apartenenței la o organizație militară românească pe care o dezavuase prin trădarea sa în anul 1978) și adevărata condiție în care se găsea fata de statul român, de cetățean român decazut din toate drepturile sale și condamnat la moarte în contumacie – cartea publicată pe malurile Potomacului a oferit întregii lumi posibilitatea de a afla câteva informații interesante din culisele vieții politice românești din perioada 1972-1978. Evident, stilul prezentării realizate de autor este cel folosit în romane, cu "băieți buni" (I.M. Pacepa și câțiva colegi "cumsecade" din Securitate) și "băieți răi" (familia Ceaușescu s.a.), fapt ce pune sub semnul întrebării veridicitatea întâmplărilor pe care le relatează, însă este tot atât de adevărat că războiul rece era o certitudine ce dura de 40 de ani, așa că nu se putea pretinde în acel moment o analiză istorică a unor fapte povestite de un transfug.

Situația se prezintă cu totul altfel în anul 2003, când, cel puțin teoretic, istoricii au posibilitatea să studieze fostă arhiva a Comitetului Central al Partidului Comunist Român pentru a afla, de exemplu, cum percepeau Nicolae Ceaușescu și principalii săi consilieri revoluția tehnico-stiințifică în domeniul militar. În cartea sa, Ion Mihai Pacepa a descris, printre altele, o expoziție militară organizată de Departamentul de Informații Externe unde au fost prezentate lui Nicolae Ceaușescu *"cele mai noi mostre ale spionajului tehnologic și o nouă generație de produse ale microelectronicii pentru folosința militară, însuși circuitele integrate folosite pe scară largă."*² Ajuns în fața unei asemenea aparatură militare ultramoderne, se pare că liderul P.C.R. a spus: *"Instalațiile radar spațiale și armele cu laser extrem de puternice trebuie să fie în centrul preocupărilor noastre. Azi (este vorba de anii '70 - n.n.) avem destulă putere în ale spionajului pentru a obține aceste secrete americane. Asta ne-ar face mâine partenerul cel mai important și cel mai respectat din blocul sovietic în cadrul Tratatului de la Varșovia. (...) Noi avem aici, în această cameră, un tablou al viitorului luminos și strălucitor al României. O Românie care, după 2050 de ani de luptă, va deveni, chiar sub ochii noștri, una dintre cele mai importante zece țări producătoare de arme din lume. Puterea nucleară invizibilă și această piesă mică, nesemnificativă la prima vedere, sunt caramizi care vor fi folosite pentru construirea noii orânduiri comuniste - a spus fluturând în aer o mostră pe care o luase de pe masă."*³

Ion Mihai Pacepa a oferit publicului această informație în anul 1987 și a creat impresia că fostul sau stăpân era extrem de interesat de fabricarea în România de

armament ultramodern si aparatura electronica aferenta acestuia. Numai ca unele documente care se afla în fosta arhiva a CC al PCR dezvaluie faptul ca, dimpotriva, Nicolae Ceausescu a împiedicat în repetate rânduri tocmai modernizarea tehnicii militare românești. Motivul unei asemenea decizii luate de liderul român se poate regăsi, în parte, într-o declaratie pe care acesta a sustinut-o la Moscova în ziua de 23 noiembrie 1978, în cursul Consfaturii Consiliului Politic Consultativ al Organizatiei Tratatului de la Varsovia: *"Este imposibil de a accepta propunerile (sovietice - n.n.) cu privire la înarmarile pentru cincinalul urmator (1981-1985 - n.n.). Sigur, fiecare guvern si partid este liber sa hotarasca cum va dori. Noi trebuie sa va spunem însa ca nu putem sa suportam si nu ne vom angaja pe aceasta cale, pentru ca ar însemna sa punem în pericol nu numai realizarea planului de dezvoltare, dar sa aducem grave prejudicii întregii situatii economice a tarii si, ca atare, si consolidarii statelor socialiste ale Pactului de la Varsovia, a capacitatii de lupta."*⁴

Este evident faptul ca Nicolae Ceausescu a încercat înca din momentul instalarii sale în fruntea partidului comunist, în anul 1965, sa se opuna oricaror initiative sovietice pe care le considera periculoase pentru sine si pentru tara sa, însa este la fel de adevarat faptul ca liderul politic de la Bucuresti a redus mult cheltuielile militare ale României deoarece economia româneasca nu avea suficiente resurse pentru a sustine ritmul înalt de industrializare fortata si, în acelasi timp, procesul de modernizare a tehnicii militare aflate în dotarea armatei române în cadenta pe care o doreau maresalii Uniunii Sovietice. Kremlinul a încercat mereu sa impuna statelor-satelite din Organizatia Tratatului de la Varsovia (O.T.V.) o sporire a contributiei financiare si o reînnoire a echipamentelor de lupta pentru a putea mentine echilibrul strategic în Europa.

Presedintele României a respins atât în anul 1978⁵, cât si ulterior initiativele militare ale Moscovei si a mobilizat întregul aparat de propaganda al partidului pe care îl conducea pentru a-i convinge pe sovietici si pe membrii Aliantei Nord-Atlantice de inutilitatea continuarii cursei înarmarilor. Din pacate, campania dusa de activistii P.C.R. pe plan international în favoarea pacii a avut rezultate îndoielnice în privinta asigurarii securitatii României, armata româna a primit în anii '80 din ce în ce mai putine fonduri pentru modernizarea tehnicii sale de lupta, iar proiectele gigantice de genul Canalul Dunare-Marea Neagra, Casa Poporului sau Canalul Bucuresti-Dunare au consumat tot mai multe resurse materiale si financiare, desi eficienta economica a acelor obiective era înca de atunci mai mult decât discutabila.

Astfel, Nicolae Ceausescu s-a opus *cursei înarmarilor* pentru a impune *cursa betonarilor* în România. Pentru el si consilierii sai pe probleme militare, declansarea unui razboi în Europa devenise imposibila si, în consecinta, ei considerau ca își puteau permite sa reduca în continuare cheltuielile militare si sa sustina în mod eronat faptul ca doctrina militara a Organizatiei Tratatului de la Varsovia – prin care se stabileau optiunile conducerii politico-militare a O.T.V. privind ducerea luptei armate pentru atingerea scopului si obiectivelor razboiului dus împotriva N.A.T.O. – trebuia sa fie un document politic de propaganda pacifista.⁶ Totodata, efective din ce în ce mai mari de militari români erau scoase din procesul de pregatire pentru lupta si trimise pentru a lucra în diferite sectoare ale economiei, unde se înregistra un deficit major de forta de munca slab calificata.

Desconsiderarea rolului armatei române de catre Nicolae Ceausescu a atins un punct culminant în sedinta Consiliului Apararii al R.S. România din ziua de 31 mai 1989,

când liderul partidului și al statului român a decis brusc și pe un ton imperativ să fie eliminată aparatura electronică de pe noile tancuri ce erau produse în țară, iar în locul acesteia să se reinstaleze echipamentele clasice.⁷ Obsesia reducerii continue a cheltuielilor militare își spunea cuvântul, iar militarii care au asistat la ședința respectivă, în frunte cu ministrul Aparării Naționale, general colonel Vasile Milea, nu au schitat nici un gest de împotrivire în momentul în care au auzit ce decizie a luat comandantul suprem. Ca o ironie a soartei, problema electronizării tehnicii de luptă românești a revenit în prim-plan după doar șase luni de la celebra ședință a Consiliului Aparării, însă în condiții cu totul speciale: la 22 decembrie 1989 a fost declanșat primul război electronic împotriva României.

De ce a luat Nicolae Ceaușescu o asemenea decizie? O posibilă explicație ar putea fi atitudinea profund antisovietică a liderului român, care a simțit probabil că situația sa în fruntea țării era tot mai mult amenințată după instalarea la Moscova a lui Mihail Gorbaciov, nefiind de acord cu noua orientare politică indicată de Kremlin. În plus, sovieticii presau pe plan militar pentru reînnoirea parcului tehnic al armatelor din O.T.V. și, implicit, al armatei române, ori aceste intervenții contestau practic deciziile militare pe care le lua liderul de la București, de scădere a fondurilor ce se alocău Ministerului Aparării Naționale.

Nicolae Ceaușescu a contestat încă din anul 1987, în cursul Consfățuirii Comitetului Politic Consultativ al O.T.V., care a avut loc la Berlin (28 mai 1987), planurile Moscovei de creștere a cheltuielilor militare pentru modernizarea/electronizarea tehnicii de luptă și s-a opus adoptării principiului propus de mareșalul sovietic V.G. Kulikov, comandantul-șef al Fortelor Armate Unite ale O.T.V., de reducere concomitentă a fortelor armate ale celor două blocuri militare din Europa *"până la un nivel suficient, rational."*⁸ Ceaușescu considera că decizia respectivă s-a luat de Kremlin fără să se ceară și acordul său, deci se încălcăse principiul privind neamestecul în treburile interne ale României. O asemenea motivație nu putea însă să ascundă orgoliul ranit al liderului român, care dorea să joace un rol important în negocierile dintre SUA și URSS privind reducerea efectivelor militare și a armamentelor din Europa și astfel, prin succesele obținute pe plan extern, să refacă prestigiul României, sifonat de profunza criză internă prin care trecea. Concentrarea întregii puteri în mâna lui Ceaușescu era realizată pe deplin în anul 1987, el fiind atât alesul poporului (prin vot dirijat de către activiștii P.C.R.), reprezentant al statului (în calitate de președinte al țării), cât și reprezentantul partidului (unic) de guvernământ (în calitate de secretar general al P.C.R.). Poate că tocmai de aceea N. Ceaușescu și-a permis la Berlin să se opună principiului promovat de mareșalul V.G. Kulikov și să aibă următoarea intervenție: *"Iată de ce pentru noi nu este acceptabilă ideea acestui principiu al stabilirii "suficientei". Ce se poate înțelege prin "suficientă"? Cine trebuie să stabilească și ce reprezintă aceasta "suficientă"? Noi nu suntem în nici un fel de acord să dam mâna liberă nimănui și cu atât mai mult militarilor să stabilească ei cât trebuie să reprezinte efectivele, armamentele și cheltuielile militare. Acestea sunt probleme ale popoarelor, ale statelor, ale partidelor, iar problema nivelului armamentelor trebuie să o stabilească partidele, statele."*

În același timp, este necesar să se afirme cu toată claritatea necesitatea concentrării tuturor fortelor în vederea dezvoltării economico-sociale, ca o parte esențială a întăririi capacității de apărare a statelor noastre.⁹

În afara de duritatea cu care a respins principiul suficienței forțelor militare – pe care atât sovieticii, cât și americanii l-au și aplicat, fără să țină cont de părerea liderului român – se poate observa contradicția din finalul declarației lui Ceaușescu: el credea că o dezvoltare economico-socială susținută și o scădere concomitentă a cheltuielilor militare – scădere pe care el o accentuase încă din anul 1986 fără să fie presat de militarii sovietici și/sau români – ar fi condus la întărirea capacității de apărare a României. Numai că o asemenea dezvoltare, neînsotită de adoptarea unor măsuri de sporire a securității naționale, putea transforma România într-o pradă ușoară pentru orice stat care ar fi fost tentat să obțină prin presiuni și/sau agresiune armată avantaje materiale, financiare și/sau teritoriale pe seama țării noastre.

Maresalul V.G. Kulikov preciza în raportul pe care l-a prezentat la Consfătuirea Consiliului Politic Consultativ de la Berlin: *"Trupele de uscat (ale armatelor aliate -n.n.) și-au sporit puterea de foc și posibilitățile de manevră prin dotarea lor cu complexe de rachete de înaltă precizie, tancuri T-72, piese de artilerie autopropulsată Costica-Turban, aruncătoare de mine Leon, complexe de rachete antitanc și antiaeriene de înaltă eficiență KUB, OSA, AKM. Până la sfârșitul cincinalului (1990 - n.n.), cantitatea de armament, am în vedere noi modele, la regimente și la divizii, va crește de peste 2 ori. (...) Trupele Sistemului unic de apărare antiaeriană al statelor participante la Tratatul de la Varșovia au, în prezent, complexe de rachete antiaeriene cu rază mare de acțiune S-200, sisteme automatizate de conducere și noi mijloace de cercetare, ceea ce a sporit posibilitățile în lupta lor împotriva inamicului aerian. În anii următori, în trupele de apărare antiaeriană vor fi introduse avioane de vânătoare-interceptare din noua generație MIG-29, complexe de rachete antiaeriene de înaltă eficacitate cu mai multe canale de dirijare, mijloace de cercetare radiotehnică(...)*

În majoritatea armatelor se continuă modernizarea tancurilor T-55 A, rachetelor (antiaeriene - n.n.) VOLHOV, NEVA, KUB, OSA, avioanelor MIG-21 Bis, MIG-23, Su-20, elicopterelor Mi-24, navelor și vedetelor de luptă."¹⁰

Evident, perspectivele descrise de maresalul sovietic nu au coincis cu planurile pe care și le făcuse Nicolae Ceaușescu în legătura cu reducerea în continuare a cheltuielilor militare ale României. Pe de altă parte, nu se poate invoca faptul că liderul român nu era bine informat în legătura cu utilizarea în scopuri militare a ultimelor creații tehnico-stiințifice. Comandantul-șef al Forțelor Armate Unite ale O.T.V. a menționat, printre altele, în raportul său că *"nu se folosesc în totalitate potențialele științifice și de producție ale țării noastre (din O.T.V. - n.n.). Termenele de realizare a unor lucrări de cercetare științifică și experimental-constructive pentru crearea de noi armamente și sisteme de automatizare a conducerii nu sunt respectate. Unele hotărâri importante în domeniul tehnico-stiințific este cel al microprocesoarelor, tehnicii laser. Se realizează într-un ritm lent."¹¹*

Nicolae Ceaușescu și consilierii săi au avut la dispoziție informații clare despre noile domenii de cercetare tehnico-stiințifice cu aplicații militare pe care urmau să le dezvolte aliații lor din O.T.V. și despre viitorul tehnologiei microprocesoarelor, dar liderul român a dat totuși ordin, în mai 1989, să se reinstaleze aparatura clasică în locul mijloacelor electronice de pe tancurile autohtone și să nu se mai modernizeze/electronizeze alte tipuri de arme românești fără aprobarea expresă a sa. Nicolae Ceaușescu a spart astfel oglinda în care privea deoarece, probabil, nu mai avea

puterea sa înțeleaga imaginea reflectata si s-a întors la instrumentele pe care le cunoscuse în tinerețe¹².

Din punctul nostru de vedere, sedinta Consiliului Apararii Republicii Socialiste România din 31 mai 1989 este foarte importanta deoarece, pe de-o parte, s-a recunoscut la cel mai înalt nivel politic faptul ca noile tancuri ce urmau sa fie produse de industria militara româneasca se confruntau cu probleme de fiabilitate, iar pe de alta parte s-a putut observa atitudinea extrem de docila pe care au avut-o toti participantii la acea reuniune. Nu a existat nici un fel de atitudine de împotrivire în momentul în care Nicolae Ceausescu a ordonat: „*Sa lasam aparatura pe care o avem! Va rog sa-mi prezentati totul. Nu se modifica nici o aparatura, decât ce stabilim ca este strict necesar. Aparatura clasica pe care o avem este mai buna, mai fiabila si da rezultate mai bune.*”¹³ Participantii la sedinta respectiva nu au avut curajul sa-i spuna lui Ceausescu faptul ca o asemenea masura era total gresita si ar fi interesant de aflat cum au reusit ministrul Apararii Nationale, generalul Vasile Milea, prim-adjunctul ministrului apararii nationale si sef al Marelui Stat Major, generalul Stefan Guse, si ceilalti generali si ofiteri care au asistat la reuniune sa-l induca în eroare pe conducatorul statului în privinta aplicarii masurii de reinstalare a aparaturii clasice pe tancuri. O asemenea ipoteza de lucru, pe care o consideram valida, poate constitui tema unei cercetari viitoare.

NOTE:

1. Ion Mihai Pacepa (n. 28 octombrie 1928, Bucuresti) - adjunct al sefului Directiei Generale de Informatii Externe (1966); general maior (1967); secretar de stat la Consiliul Securitatii Statului (1972); secretar de stat la Ministerul de Interne (19 aprilie 1972 - 24 iulie 1978); general locotenent (19 august 1974); adjunct al sefului Departamentului de Informatii Externe (1972 - 24 iulie 1978); condamnat la moarte în contumacie (august 1978) si reabilitat de catre autoritatile de la Bucuresti dupa anul 1996 în conditii misterioase.

2. General-locotenent Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi rosii. Amintirile unui general de securitate*, Editura Venus, Bucuresti, 1992, p.56-57.

Nota bene: Editia respectiva reprezinta traducerea în limba româna a volumului: Lieutenant General Ion Mihai Pacepa, *Red Horizons, Chronicles of a Communist Spy Chief*, Regnery Gateway, Washington D.C., 1987.

3. Ibidem, p.59.

4. Arhivele Nationale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond CC al PCR-Cancelarie, dosar 90/1978, f.140.

5. Idem, dosar 89/1978, f. 21. În cursul sedintei Comitetului Politic Executiv din ziua de 24 noiembrie 1978 a avut loc, printre altele, urmatorul dialog:

" Tov. Nicolae Ceausescu: ... *Însusi Stalin a spus, în 1948, ca nu se poate duce o politica de înarmare si de ridicare a nivelului de trai. Cât era el, dar tot mai judeca. Politica de înarmare se reflecta negativ în cresterea economiei chiar la tarile dezvoltate, care au totusi alt venit national. Dar este evident ca pentru tarile socialiste, cum este România si chiar Uniunea Sovietica, aceasta se reflecta si pregnant. În fond, cea mai mare parte din materiile prime, din metal, merge în domeniul militar. Daca vrei, o tii permanent cu perfectionarea. Cât costa un avion MIG-25?*

Tov. Ion Coman: *Costa 6 milioane ruble.*

Tov. Ion Ionita: *Ajunge la 50-55 milioane lei.*

Tov. Cornel Burtica: *O racheta costa 25 milioane lei.*

Tov. Ion Coman: *Racheta (tancul - n.n.) T-72 costa 1 milion de ruble."*

6. Idem, dosar 31/1987, f. 79. În cursul Consfatuirii Comitetului Politic Consultativ al O.T.V. de la Berlin (28 mai 1987), Nicolae Ceausescu a spus, printre altele: "*În elaborarea doctrinei militare (a statelor membre ale O.T.V. - n.n.) trebuie sa pornim ferm de la concluzia teoretica si practica cu privire la imposibilitatea razboiului în conditiile existentei armelor nucleare si de la necesitatea înlaturarii oricarui razboi din viata societatii. Doctrina militara a statelor participante la Tratatul de la Varsovia trebuie sa devina un important document politic în lupta pentru educarea popoarelor în spiritul pacii, al prieteniei si colaborarii, un document important în lupta pentru dezarmare si pace."*

7. Idem, dosar 38/1989, f. 2; 15-21. Vezi stenograma sedintei Consiliului Apararii Republicii Socialiste România din data de 31 mai 1989 (fragment).

8. Idem, dosar 31/1987, f. 118.

9. Ibidem, f. 80.

10. Ibidem, f. 119.

11. Ibidem, f. 120.

12. În perioada martie 1950 – aprilie 1954, Nicolae Ceausescu a fost seful Directiei Superioare Politice a Armatei.

13. ANIC, fond CC al PCR-Cancelarie, dosar 38/1989, f.18.

ANEXA

31 mai 1989. Stenograma sedintei Consiliului Apararii al Republicii Socialiste România (fragment).

S T E N O G R A M A

sedintei Consiliului Apararii Republicii Socialiste România din data de 31 mai 1989

Sedinta a fost prezidata de tovarasul NICOLAE CEAUSESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, presedintele Republicii Socialiste România si comandant suprem al Fortelor Armate ale R.S.România.

La sedinta au participat tovarasii: Constantin Dascalescu, Emil Bobu, Ion Coman, Gheorghe Oprea, Radu Balan, Ioan Totu, Vasile Milea, Tudor Postelnicu, Iulian Vlad, Ilie Ceausescu.

Au fost invitati tovarasii: Stefan Gusa, prim-adjunct al ministrului apararii nationale si sef al Marelui Stat Major; gl.col. Hortopan Ion, comandantul Comandamentului Infanteriei si Tancurilor; gl.col. Mocanu Mircea, comandantul apararii antiaeriene a teritoriului; gl.lt. Dafinescu Traian, seful de stat major al Comandamentului Serviciilor Armatei; gl.maior Voinea Gheorghe, comandantul Armatei I; gl.lt. Chitac Mihai, comandantul Trupelor Chimice si comandant al garnizoanei Bucuresti; gl.maior Rus Iosif, comandantul Aviatiei Militare; gl.maior Ionita Constantin, comandantul artileriei; col. Teaca Petre, comandantul Trupelor de Graniceri; col. Popescu Gheorghe, comandantul Trupelor de Geniu.

Au mai fost invitati tovarasii: (colonel - n.n.) Ghintei Gheorghe, lociitorul sefului de Stat Major al Garzilor Patriotice de la CC al PCR; gl.lt. Victor Stanculescu, prim

adjunct al ministrului apararii nationale; Ion Radu, Eugenia Radulescu, Nicolae Vaidescu.(...)

Tov. Nicolae Ceausescu: (...) Acesta a fost punctul 4 al ordinei de zi adica: Raport privind reorganizarea unor comandamente si directii centrale în scopul coordonarii unitare a pregatirii de lupta si politice a unitatilor din trupele de uscat, apararea antiaeriana si aviatie, conducerii operative si eficiente, eliminarii paralelismelor si reducerii cheltuielilor.

Deci, deocamdata ramînem asa cum sîntem acum.

În ceea ce priveste punctele 5, 6 si 7 – sa le discutam împreuna, pentru ca este vorba de dotarea armatei.

PUNCTUL 5

Raport cu privire la îndeplinirea planului de productie, export, asimilari produse noi de tehnica militara si investitii speciale în anul 1988.

PUNCTUL 6

Raport privind stadiul îndeplinirii programului de blindate, sarcinile pîna la sfîrsitul cincinalului actual si directii de dezvoltare pîna în anul 2000.

PUNCTUL 7

Raport privind asigurarea productiei de componente electronice necesare realizarii tehnicii militare prevazute în Programul Unitar de Dezvoltare a Industriei de Aparare 1989-1995, cu deosebire a echipamentelor pentru blindate, aviatie, marina, radiolocatie, transmisiuni si cu laser.

Ce aveti de spus ?

Sigur, activitatea nu a mers bine.

Tov. Vasile Milea: Tovarase secretar general, asa cum s-a prezentat si în raport, avem categorii de tehnica realizate integral si categorii de tehnica militara asigurate si realizate sub procentaj si sub cele stabilite prin planul de stat.

Va rog sa-mi permiteti sa va raportez în mod deosebit în legatura cu problema calitatii la tancuri si la aviatie ca, din punct de vedere al electronicii, fiabilitatea nu întotdeauna s-a ridicat la încadrarea în parametrii stabiliti (subl.n.). Sînt consumuri mari la carburanti, la lubrefianti, peste normele admise. Am încercat de multe ori, dar nu am reusit sa facem prea mult în aceasta problema, care ne preocupa în continuare. Deja unitatile noastre s-au dotat, am început scolarizarea, însa întîmpinam greutati din acest punct de vedere.

Tov. gl.lt. Victor Stanculescu – prim adjunct al ministrului apararii nationale si sef al Departamentului pentru Productia de Aparare si Înzestrare a Armatei:

Va rog sa-mi permiteti sa raportez:

Ca urmare a analizei facute sub conducerea Dumneavoastra, la nivelul economiei nationale, în plenara Comitetului Central si în sedintele Comitetului Politic Executiv, precum si în sedintele de lucru pe care le-ati avut, în primele 5 luni ale acestui an, din punct de vedere al realizarii planului productiei de aparare, indicatorii s-au îmbunatatit, astfel ca va putem raporta ca, pe primele 5 luni, planul este îndeplinit în proportie de 101,5 la suta si reprezinta 40 la suta din planul anual, iar fata de perioada corespunzatoare din anul 1988, cînd era numai de 33 la suta (sic!). Însa, asa cum a raportat si tovarasul ministru, aceasta nu a rezolvat problema calitatii. Noi desfasuram activitatea împreuna cu ministerele, centralele si întreprinderile, precum si cu întregul

aparat al controlului de calitate, lucrînd în strînsa colaborare cu Inspectoratul General de Stat pentru Controlul Calitatii Produselor si cu aparatul militar de control pentru ca, în domeniul calitatii si fiabilitatii produselor, sa se îndeplineasca programele care s-au stabilit pentru cresterea calitatii produselor militare. Asa cum ati ordonat Dumneavoastra, s-au stabilit si masuri privind colaborarea cu controlul de calitate în domeniul autovehiculelor, unde Inspectoratul General de Stat pentru Controlul Calitatii Produselor si organul de control al Ministerului de Interne fac aceste verificari pentru export.

De asemenea, va raportez ca am avut unele probleme legate de modul cum s-au asimilat unele materiale în metalurgie si chimie, în sensul ca unele din acestea nu au putut ajunge la parametrii stabiliti si, din aceasta cauza, de asemenea am avut unele greutati, care au fost raportate si definesc unele lipsuri în functionarea tehnicii militare. Am avut si unele întîrzieri în livrarea din partea metalurgiei si chimiei a unor produse care se înglobeaza în productia de aparare. Fam informat pe tovarasii prim viceprim-ministrii ai guvernului, care coordoneaza aceste ramuri, dînsii au actionat si raportez ca, la ora actuala, am intrat aproape într-un ritm complet de asigurare a materialelor, atît la nivelul cantitatii, cît si din punct de vedere al calitatii, asa cum ati indicat Dumneavoastra.

Mai sînt unele lipsuri în domeniul propunerilor privind preturile de cost prezentate Dumneavoastra. Desi am actionat pentru reducerea acestora, unele preturi de cost au fost respinse la nivelul Dumneavoastra si aceasta pe buna dreptate. Am învatat din aceasta si vom lua masuri ca, împreuna cu ministerele producatoare, sa crestem exigenta în analiza economica pe întreprinderi.

Va asigur ca, împreuna cu ministerele respective si cu centralele Departamentului, în spiritul indicatiilor Dumneavoastra, al hotarîrilor de partid, vom actiona mai bine pentru ca planul pe acest an sa fie îndeplinit integral si, asa cum ati indicat Dumneavoastra, sa avem un spor de calitate, care sa dea acestor produse ceea ce trebuie pentru toate produsele destinate apararii tarii si, atunci cînd este nevoie, sa fie competitive si la export.

Tov. Gheorghe Oprea: Va rog sa-mi permiteti sa raportez:

În cursul trimestrului I, împreuna cu tovarasul ministru Milea, cu tovarasul Stanculescu, cu tovarasul secretar Ion Coman si cu ministerele, am analizat stadiul realizarii sarcinilor la productie si am stabilit masurile necesare, ceea ce a facut ca realizarile pe primele 5 luni sa se îmbunatateasca substantial si ne-am înteles ca, lunar, la toate sedintele care se fac la nivelul Departamentului, al Ministerului Apararii Nationale, sa analizam unde mai apar întîrzieri si probleme în ceea ce priveste calitatea produselor.

Aceste probleme stau în atentia noastra si vom actiona, asa cum ne-ati indicat Dumneavoastra si la ultima sedinta, cînd ne-ati atras atentia asupra modului cum trebuie sa lucram pentru a îmbunatati aceasta situatie.

Tov. Nicolae Ceausescu: Mai are cineva ceva de spus ?

Tov. Ion Coman: Este adevarat, s-au facut multe lucruri, armata a fost dotata, înzestrata si s-a mai si exportat. Însa, cu tot efortul facut, nu este rezolvata problema tancului de 800 CP care, atît din punct de vedere al cantitatilor planificate, cît si din punct de vedere al calitatii, lasa foarte mult de dorit. Sînt probleme la motor si transmisie si, cu toate analizele facute la fabrica si la poligon, nu este rezolvata problema tancului de 800 CP.

Tov. Vasile Milea: L-am trimis si în Maroc si a dat probe foarte bune.

Tov. Ion Coman: S-au trimis unul sau doua ?

Tov. Milea Vasile: Am trimis doua. De nenumarate ori am analizat acest tanc si de la an la an s-a perfectionat.

Tov. Radulescu Eugeniu: La (uzina - n.n.) « 23 August », la ora actuala, motorul are niste defectiuni de fond, pe care vrem sa le îmbunatatim (sic!) într-un timp foarte scurt. Am constat ca, dupa un numar de ore de functionare, nu mai realizeaza puterea prevazuta. Sînt niste defectiuni la combustie, sînt si defectiuni din proiectare. Am facut un program si lucram împreuna cu I.N.M.T. (Institutul National de Motoare Termice - n.n.) ca sa-i îmbunatatim parametrii si sa-i marim puterea. Aceasta problema este în atenta noastra si, în ultimele 2 luni, ea ne preocupa în mod deosebit. Este pacat de aceasta masina de lupta pentru ca este o masina care poate sa dea performante si trebuie sa iesim cu ea si la export.

Tov. Nicolae Ceausescu: Dar trebuie s-o punem la punct.

Tov. Radulescu Eugeniu: Ne ocupam de aceasta problema. Într-un timp scurt va prezentam un program. Ne vom ocupa cu multa seriozitate.

Tov. Ion Coman: L-as mai ruga pe tovarasul Oprea, de fapt am mai discutat aceasta problema; este vorba de problema garniturilor, care nu este rezolvata pe deplin. Am mers si la fabrica, la Pitesti, dar înca rezultatele nu sînt bune. Nici la tunul de 30 mm nu este rezolvata problema turelei, care este foarte mare, grea si nu poate fi pusa pe masinile blindate. S-au facut multe analize, dar înca nu avem rezultate.

Tov. Radu Ion: Asa cum s-a subliniat, noi am analizat toate aceste probleme si am acordat o atentie deosebita asimilarii produselor metalurgice. Sînt înca probleme de calitate. Le cunoastem, avem programe, trebuie sa ne tinem de ele si urgent, asa cum ati subliniat Dumneavoastra, trebuie sa le punem la punct. În ceea ce priveste tancul si transmisia, s-au facut pasi foarte mari. La « Hidromecanica Brasov » s-a pus în functiune partea de mecanica.

În ceea ce priveste tancurile pe care le-am dus în Maroc, stiind ca avem niste probleme de etanseizare la o serie de garnituri, asa cum a subliniat tovarasul Coman, am gasit niste solutii cu armata si, cu o valoare foarte mica, am pus piese din import la transmisie si la motor.

Împreuna cu chimia, am actionat la « Întreprinderea de articole tehnice din cauciuc » de la Brasov pentru ca livreaza produse de calitate proasta, si mai trebuie sa actionam. Timp de 30-40 de zile nu exista nici un fel de scurgere din cauza garniturilor, dar, în contact cu produsele petroliere, curelele de transmisie încep sa curga singure.

Avem capacitati suficiente în acest an, si tehnice, si de productie, si oameni pregatiti, ca sa putem îmbunatati radical situatia necorespunzatoare pe care Dumneavoastra ati subliniat-o ca urmare a nerealizarii planului de înzestrare în anul 1988.

Tov. Nicolae Ceausescu: Eu consider ca si armata – de fapt, de calitate raspundeti voi, Ministerul Apararii, si nu se poate pune în productie nimic fara ca armata sa-si spuna parerea – nici tancul, nici tunul! Toate acestea trebuie vazute de voi. În ce priveste calitatea, raspund si ambele ministere de constructii de masini si chimia.

Consider ca este necesar ca în 2 saptamîni sa-mi prezentati programul cu problemele pe care le mai avem în ce priveste calitatea si în cît timp – în cîte saptamîni si luni – vor fi complet solutionate. Nu se poate merge mai departe în felul acesta!

Vreau sa atrag atentia ca vom fi nevoiti sa suspendam productia de tancuri daca nu punem lucrurile la punct. Sa va fie clar acest lucru! Daca nu rezolvam problemele, trebuie sa dam alta folosinta uzinei! Acest lucru trebuie sa-l înțeleaga foarte clar toata lumea.

În general, planul de dotare este foarte clar – si cuprinde si lucrurile necesare, si lucruri care pot sa mai astepte. Noi am observat aici o serie de lucruri. Sigur, în timp de razboi sînt necesare, dar nu trebuie sa ne dotam de acum cu sute de km. de cabluri, ca sa le tinem în pamînt!

Sigur, cablurile sînt strict necesare pentru activitate, dar ele oricum se degradeaza. Dar sa revedem toate acestea si sa facem reduceri înca în acest an si, tot asa, în doua saptamîni sa prezentati propuneri de eliminare a celor care nu sînt necesare si care se pot asigura usor în caz de înrautatare a situatiei internationale.

Tov. Milea Vasile: Am înteles.

Tov. Nicolae Ceausescu: Nu are rost sa facem dotare si sa cheltuim pentru niste materiale care apoi se degradeaza.

Al doilea lucru în acest sens este problema electronicii. Se pare ca si aici se merge pe linia exagerarii cu introducerea electronicii. Exista chiar o formulare aici ca trebuie sa înlocuim actuala aparatura. Sa lasam aparatura pe care o avem! Va rog sa-mi prezentati totul. Nu se modifica nici o aparatura, decît ce stabilim ca este strict necesar. Aparatura clasica pe care o avem este mai buna, mai fiabila si da rezultate mai bune. Sa lasam electronizarea aceasta, pentru ca nu trebuie sa crestem productia de aparatura electronica numai ca sa cheltuim banii! Va rog si aici sa-mi prezentati totul în doua saptamîni (subl.n.).

Tov. Milea Vasile: Da. Am înteles.

Tov. Nicolae Ceausescu: *În general, trebuie sa se renunte la tendinta aceasta de electronizare excesiva care, practic, nu aduce nimic în plus; dimpotriva, înrautateste fiabilitatea.*

Ceea ce am spus în privinta calitatii, este valabil nu numai pentru tanc, nu numai pentru armata, ci si în domeniul aviatiei, al elicopterelor si în alte domenii si rog ca toate aceasta sa fie avute în vedere (subl.n.).

Pentru ca sînt aici tovarasii de la constructia de masini – am discutat azi dimineata cu tovarasii din conducerea ministerului problema aceasta a cooperarii cu Uniunea Sovietica, inclusiv în aviatia de transport, si trebuie sa reluam discutiile. Noi, la un moment dat, am eliminat, dar trebuie sa reluam discutia dotarii cu avioane mari. Daca nu vom ajunge la concluzii bune comune, sa mergem sa le realizam împreuna si sa le folosim si, desigur, sa studiatii, în afara de celelalte, care sînt în program, si scurt-curierul (avionul scurt-curier - n.n.). Sa le revedem pe toate rapid si sa veniti sa stabilim cum solutionam.

Ce trebuie sa se retina de catre ministerele de specialitate si de catre Ministerul Apararii Nationale din discutiile de astazi? Ca trebuie neaparat sa actionam cu mai multa raspundere privind evitarea excesiva de electronizare, care am impresia ca îsi spune cuvîntul si la tanc - si trebuie sa eliminam asemenea lucruri (subl.n.).

Tov. Milea Vasile: *Într-adevar, acum este aparatura electronica si pe tancuri (subl.n.).*

Tov. Nicolae Ceausescu: *Trebuie sa le scoatem afara si sa facem lucruri simple, cu care tanchistului sa-i fie usor sa se descurce, nu sa complicam lucrurile, ca ramîne cu*

tancul în câmp și nu mai face doi bani! Trebuie să vedem și să înlăturăm tot ceea ce este scump și strică calitatea. Trebuie mers direct pe aparatură clasică. Așa trebuie să facem ! (subl.n.)

PUNCTUL 8

Raport privind declasarea și casarea unor categorii de tehnică militară cu resurse de exploatare epuizată, de competența Consiliului Aparării Republicii Socialiste România.(...)

PUNCTUL 9

Raport privind investițiile Ministerului Aparării Naționale, pe anul 1989, fără indicatori tehnico-economici aprobati.

PUNCTUL 10

Raport privind investițiile Ministerului de Interne, pe anul 1989, fără indicatori tehnico-economici aprobati.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Ce aveți de spus ?

Tov. Milea Vasile: Și pe anul acesta investițiile sînt, față de anul trecut, cu 35 la suta mai puține. Ne-am axat numai pe asigurarea condițiilor pentru tehnica nouă, adusă pentru înzestrare. Este vorba de rachete ...

Tov. Nicolae Ceaușescu: "Completarea dispozitivului de apărare a marinei militare". Cum a stat pînă acum, poate să stea așa și în continuare!

"Modernizarea bazelor și secțiilor de reparații".

Aici sînt multe lucruri care trebuie revazute. Ținînd cont de faptul că avem în vedere să continuăm să scoatem din dotare o serie de lucruri, nu mai este nevoie de toate acestea!

Dacă înțeleg eu bine, este vorba de 29 milioane pentru lucrări de amenajări și extindere de spații. Apucați-vă să le amenajați cu munca militară, pentru că nu va dați nici 1 milion.

"Lucrări pentru adaptarea și creșterea animalelor: 54 milioane".

Lucrurile sînt puse la voia împlinirii.

Pe urmă sînt încă 71 milioane.

Nu dam un avion în plus. Apucați-vă și faceți reparațiile și întreținerea!

Adică sînt puse niște lucruri pentru care vreți, pur și simplu, să cheltuim banii!

Noi nu mergem pe linia că să dezvoltăm unitățile militare, ci să le reducem. Pe ansamblu nu vom spori dotarea, că, dacă se va aproba și se va ajunge la un acord, va trebui să reducem și noi cu aproape 50 la suta, că doar așa am propus. Atunci apucați-vă și vedeți totul în sensul acesta și să nu mai cheltuim banii! Trebuie să reducem cu 80 la suta, nu cu 50 la suta. Să rămîna strictul necesar pentru întreținere. Pe urmă, acestea sînt la alte capitole, nu la investiții.

Ceea ce am spus pînă acum este valabil și pentru Ministerul de Interne.

Deci trebuie să se revadă complet. Practic, este vorba numai de dotare, pentru că din punct de vedere al construcțiilor și al spațiilor de cazare nu mai trebuie să facem nimic. Rămîne numai ceea ce am stabilit în București, cu modernizarea.

Noi vom reduce și efectivele.

Revedeți totul și prezentați din nou în două săptămîni. Acest lucru este valabil și pentru Ministerul de Interne.

Atunci să procedăm în felul acesta.

Atrag din nou atentia industriei si Ministerului Apararii Nationale ca, în problema dotarii, nu trebuie sa complicam si, numai pentru a realiza valoarea, sa introduceti aparatura complicata, pentru ca tancul a functionat mai bine initial decât dupa ce i-ati introdus tot felul de aparate. Dar sînt si la armata ofiteri care citesc prin reviste tot felul de bazaconii – ca sa spun asa – dar pe care nu le aplica nici cei care le scriu.

Dar, practic, cu aceasta dotare excesiva de aparatura electronizata noi slabim capacitatea de functionare si ea nu are rost pentru ca, în general, aparatura electronica are o durata foarte scurta în exploatare, se defecteaza usor, iar Ministerul Industriei Electrotehnice sa nu creada ca prin aceasta îsi realizeaza planul. Sa facem productia de care avem nevoie, nu sa cheltuim banii si sa slabim capacitatea si fiabilitatea utilajelor. Acest lucru este valabil – asa cum am mai discutat - nu numai la armata, ci si în industrie.

Ne-au trebuit 6 luni ca sa înlaturam aparatura noua si sa punem din nou instalatiile vechi pentru ca utilajele sa functioneze. Sa terminam cu toate aceste lucruri!(subl.n.)

Cu acestea se pare ca am terminat ordinea de zi.

Cred ca tovarasii de la armata si de la industrie vor trage toate concluziile si vom obtine o îmbunatatire generala a întregii activitati. Noi trebuie sa avem în vedere ca trebuie sa continuam ferm politica noastra si trebuie sa insistam pentru reducerea armamentelor, dar, în acelasi timp, ceea ce ramîne, trebuie sa ramîna unitati cu o buna dotare, disciplinate, cu o înalta pregatire de lupta si politica. Toate aceste lucruri trebuie sa fie bine înțelese, în acest spirit!

Atunci, în acest spirit sa actionam.

Cu aceasta, ridicam sedinta.

Sursa: A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R.-Cancelarie, dosar 38/1989, f. 2; 15 – 21.

Articol publicat în „*Omagiu istoricului Florin Constantiniu*”, Editura PALLAS, Focsani, 2003, p.805 – 824.